

Liana Vahtiala

KUKKIVA AAVIKKO

Koreografisten menetelmien ja oppimisen tarkastelua taiteellisen projektin aikana

KUKKIVA AAVIKKO

Koreografisten menetelmien ja oppimisen tarkastelua taiteellisen projektin aikana

Liana Vahtiala
Opinnäytetyö
Kevät 2020
Tanssinopettajan tutkinto-ohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Tanssinopettajan koulutusohjelma, showtanssin suuntautumisvaihtoehto

Tekijä: Liana Vahtiala

Opinnäytetyön nimi: Kukkiva aavikko

Työn ohjaaja: Anni Heikkinen & Petri Hoppu

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2020

Sivumäärä: 31 + 1

Opinnäytetyössäni tarkastelen koreografisten menetelmien ja vuorovaikutuksen merkitystä oppilaan oppimisprosessissa. Tutkimukseni keskeisinä teemoina ovat koreografiset menetelmät ja oppilaan oppimisprosessi. Opinnäytetyöni tavoitteena on saada syvempää ymmärrystä siitä, mikä merkitys valitsemissani koreografisilla menetelmillä on oppilaan oppimisprosessiin taiteellisen projektin aikana. Tavoitteena on myös tuoda ilmi miten taiteelliseen projektiin osallistuminen vaikuttaa taiteen perusopetuksen tavoitteiden toteutumiseen.

Tutkimukseni alku sisältää teoriaa, joka käsittelee tanssijan ja koreografin välisiä työnjakoja. Avaan myös taiteen perusopetuksen tavoitteita ja käsittelen nykytanssin piirteitä sekä näkemystäni nykytanssin opettamisesta. Tarkastelen taiteellista projektia Kukkiva aavikko ja sen koreografista prosessia. Tutkimukseni loppuosa käsittelee muistiinpanoistani koottuja havaintoja koreografisista menetelmistä sekä havaintoja oppilaan oppimisprosessista.

Opinnäytetyöni on laadullinen tutkimus, jossa lähestymistapa on fenomenologinen. Tutkimukseni tarkastelee koreografisia menetelmiä kymmenen harjoituskerran ajan, jonka aikana taiteellinen projekti Kukkiva aavikko on toteutettu. Koreografisten menetelmien havainnoinnin apuna toimii Butterworthin didaktis-demokraattinen malli erilaisista koreografin ja tanssijan välisistä työnjaoista. Harjoituskertojen aikana arvioidaan myös oppilaan oppimisprosessia kohti tavoitteita. Prosessin tavoitteet tulevat opetushallituksen laatimista tavoitteista taiteen perusopetukselle.

Tutkimukseni perusteella koreografisten menetelmien merkitys oppilaan oppimisprosessissa on merkittävä. Tulemalla tietoisesti käyttämistään menetelmistä voi parhaimmillaan mahdollistaa ideaalin alustan oppimiselle ja nostaa omalta osaltaan oppimisen tapahtumisen todennäköisyyttä. Taiteelliseen projektiin osallistuminen kehittää myös tutkimukseni perusteella oppilaan oppimista laaja-alaisesti kohti taiteen perusopetuksen tavoitteita. Työtäni voi hyödyntää koreografisessa työskentelyssä erityisesti taiteen perusopetuksen piirissä. Tutkimukseni voi tuoda myös uutta näkökulmaa nykytanssin opetussuunnitelman rakentamiseen.

Asiasanat: Koreografiset menetelmät, nykytanssi, taiteen perusopetus, opettajuus, oppiminen, vuorovaikutus, tanssinopetus

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree programme in Dance Teacher Education

Author: Liana Vahtiala

Title of thesis: Blooming desert

Supervisor(s): Anni Heikkinen & Petri Hoppu

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2020 Number of pages: 31 + 1

In my thesis I analyze choreographic methods and the significance of interactions in the students' learning process. The integral themes of my research are choreographic methods and the students' learning process. The objective of my thesis is to gain a deeper understanding of the significance of the choice of choreographic methods in relation to the students' learning process during an artistic project. The objective is to also demonstrate how participating in an artistic project can achieve the objectives of the basic education of art.

The first part of my research contains a theory that evaluates the work distribution between the dancer and the choreographer. I elaborate on the objectives of the basic education of art, examine the attributes of contemporary dance, and expand on my view of teaching contemporary dance. I analyze the artistic project called Blooming desert and its choreographic composition. The last part of my research consists of observations that I made from my notes about choreographic methods and the students' learning process.

My thesis is a qualitative study with a phenomenological approach. My research examines choreographic methods for the duration of ten practice sessions, during which the Blooming desert project was produced. For assistance with the observations of the choreographic methods, the Butterworth's didactic-democratic model was used in order to examine the various work distributions between the choreographer and the dancer. During the practice sessions the student's learning process regarding the objectives is evaluated. The objectives of the process come from those constituted by national board of education concerning the basic education of art.

Based on my research, the importance of the choreographic methods used in relation to the students' learning process is substantial. By becoming aware of which methods are used, it can enable the ideal base for learning while increasing the probability of overall learning. According to my research, the participation in an artistic project develops the students' learning process towards the objectives of the basic education of art. My study can also bring forth a new perspective in constructing a curriculum for contemporary dance.

Keywords: Choreographic methods, contemporary dance, basic education of art, teachership, learning, interaction, dance teaching

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT.....	7
2.1	Tutkimustehtävät ja tutkimuskysymykset.....	7
2.2	Fenomenologinen tanssin tutkimus.....	8
2.3	Butterworthin prosessit.....	9
2.4	Tutkimuksen kulku.....	10
3	TAITEEN PERUSOPETUS JA NYKYTANSSI.....	12
3.1	Taiteen perusopetus ja taiteen perusopetuksen tavoitteet.....	12
3.2	Nykytanssi.....	14
3.3	Minä nykytanssinopettajana.....	15
4	TAITEELLINEN PROJEKTI KUKKIVA AAVIKKO.....	17
4.1	Kukkiva aavikko.....	17
4.2	Koreografinen prosessi.....	18
5	TUTKIMUKSEN AINEISTO JA TULOKSET.....	20
5.1	Havaintoja koreografisista menetelmistä.....	20
5.2	Havaintoja oppimisprosessista.....	24
5.3	Tulosten yhteenveto.....	27
6	POHDINTA.....	29
	LÄHTEET.....	31
	LIITTEET.....	32

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössäni tarkastelen taiteelliseen projektiin osallistumisen sekä koreografisten menetelmien merkitystä taiteen perusopetuksen tavoitteiden toteutumisessa. Aiheeni on kokonaisuus, joka kiteyttää monen ammatissani tarvittavan osa-alueen, joihin kaipasin itse lisää ymmärrystä. Tavoitteena oli ennen kaikkea kasvaa opettajana ja koreografina sekä tulla tietoisiksi tekemiäni valintojen merkityksestä ja vaikutuksesta oppilaan oppimisprosessiin.

Olin toteuttamassa taiteellista projektia opettamalleni ryhmälle, jonka oppilaat suorittavat taiteen perusopetuksen laajaa oppimäärää. Tavoitteet opetukselleni tulivat opetushallituksen laatimista tavoitteista taiteen perusopetukselle. Halusin tietää, miten oppilaiden osallistuminen taiteelliseen projektiin vaikuttaa taiteen perusopetuksen tavoitteiden toteutumiseen. Kaipasin myös syvempää ymmärrystä siitä, mikä merkitys käyttämilläni koreografisilla menetelmillä on oppilaan oppimisprosessiin taiteellisen projektin aikana.

Taiteellisesta projektista muotoutui tanssiteos Kukkiva aavikko, johon osallistuivat Keski-Pohjanmaan Konservatorion Tanssilinjan oppilaat. Teos esitettiin Moves-katselmuksessa keväällä 2020. Opinnäytetyössäni tarkastelen taiteellisen projektin aikana tapahtuvia oppimisprosesseja. Havainnoin myös koreografisten valintojeni merkitystä. Tutkimukseni aineisto koostuu omista muistiinpanoistani, joita keräsin taiteellisen projektin harjoituskertojen aikana.

Opinnäytetyöni osoittautui erittäin hyödylliseksi pedagogisen pohdiskelun prosessiksi. Koreografisten menetelmien tarkasteleminen antoi myös paljon lisää ymmärrystä omista toimintatavoistani opettajana sekä koreografina. Tällaista prosessia, tarkastella tietoisesti omien työskentelytapojen merkitystä, voisin suositella jokaiselle tanssinopettajalle.

2 TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT

Tässä luvussa avaan tutkimukseni lähtökohtia. Esittelen opinnäytetyöni tutkimustehtävät ja tutkimuskysymykset. Avaan fenomenologista lähestymistapaa tanssintutkimuksessa sekä Butterworthin didaktis-demokraattista mallia eri koreografisista menetelmistä. Lopuksi avaan myös tutkimusprosessiani.

2.1 Tutkimustehtävät ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyöni tehtävänä on tarkastella taiteelliseen projektiin osallistumisen sekä koreografisten menetelmien merkitystä taiteen perusopetuksen tavoitteiden toteutumisessa. Tutkimukseni on kvalitatiivinen tutkielma, jossa tavoitteena on saada syvempää ymmärrystä tutkimastani aiheesta.

Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

1. Miten taiteelliseen projektiin osallistuminen vaikuttaa taiteen perusopetuksen tavoitteiden toteutumiseen?
2. Mikä merkitys on valitsemillani koreografisilla menetelmillä taiteellisen projektin aikana oppilaan oppimisprosessiin?

Taiteellinen projekti Kukkiva aavikko on toteutettu Keski-Pohjanmaan Konservatorion Tanssilinjan oppilaille, joille opetan nykytanssia. Konservatorio tarjoaa taiteen perusopetusta, ja oppilaat, joita opetan, suorittavat taiteen perusopetuksen laajaa oppimäärää. Baletti on oppilaiden päälajeja, ja he opiskelevat nykytanssia sivulajinaan. Opetan oppilaille nykytanssia kerran viikossa. Opetushallitus on laatinut taiteenperusopetuksen tavoitteet, joihin opetukseni tulisi pyrkiä (ks. Opetushallitus 2017, 68).

Oppilaiden tanssilliset lähtökohdat poikkesivat aiemmin opettamieni ryhmien lähtökohdista, ja pidin sitä mielenkiintoisena lähtökohtana myös taiteellisen projektin toteuttamiselle. Tästä heräsi ajatus, miten oppilaiden osallistuminen taiteelliseen projektiin vaikuttaisi taiteen perusopetuksen tavoitteiden toteutumiseen. Mahdollisuus työskennellä taiteellisen projektin ympärillä herätti myös mielenkiinnon pohtia, millaisia koreografisia menetelmiä käytän ja miten ne vaikuttavat oppilaan oppimiseen.

2.2 Fenomenologinen tanssin tutkimus

Valitsin tutkimukseeni fenomenologisen lähestymistavan. Leena Rouhiaisien mukaan fenomenologinen lähestymistapa antaa mahdollisuuden asettua tarkastelemaan subjektiivisesti observoijan näkökulmasta, mahdollisesti muodostuvia ilmiöitä ja käsityksiä (Rouhiainen 2014, 109). Tämä soveltuu lähestymistapana tutkimukseeni hyvin, koska tarkastelen taiteellisen projektin aikana syntyneitä kokemuksia ja käsityksiä sekä niiden merkitystä taiteen perusopetuksen tavoitteiden toteutumiseen.

Fenomenologia arvostaa analyysinsä perustana subjektiivista kokemusta. Välitön kokemus, jota fenomenologiassa kutsutaan intuitioksi, on Rouhiaisien mukaan tässä lähestymistavassa erityisenä kiinnostuksen kohteena, kuten myös kokemus tietoisesti koettuna tapahtumana. Kokemusta lähestytään tästä syystä ensimmäisen persoonan subjektiivisesta näkökulmasta käsin. (Rouhiainen, 2014, 118.)

Fenomenologinen tutkimus lähestymistapana painottaa omaa kokemuksellisuutta sekä observointia ja antaa tietoa kokemuksesta. Fenomenologisessa lähestymistavassa ajatellaan, että kokemus sisältää merkityksellisyyttä ja on johonkin suhteessa olemista. Koska fenomenologia on prosessi, jossa jatkuvasti löydetään uusia kysymyksiä, tarjoaa se Rouhiaisien mukaan vain ehdonalaisia vastauksia. Tutkimuksen voi kuitenkin ajatella olevan luotettavaa, kun tutkijan havainnoimista kokemuksista ja käsityksistä muodostuneet ilmiöt toistuvat ja vahvistavat toisiaan riittävästi. (Rouhiainen, 2014, 109–122.)

2.3 Butterworthin prosessit

Butterworth on jakanut erilaiset tanssijan ja koreografin työnjaot viiteen eri prosessiin, jota hän kutsuu didaktis-demokraattiseksi malliksi. Taiteellisen projektin aikana kiinnitin erityisesti huomiota siihen, millaisia koreografisia menetelmiä käytin. Siksi päätin reflektoida työskentelytapani Butterworthin prosesseihin. Nämä prosessit havainnollistavat hyvin olemassa olevia tyypillisiä koreografin ja tanssijan välisiä työnjakoja. Kun puhun tässä opinnäytetyössäni koreografisista menetelmistä, tarkoitan näitä koreografin ja tanssijan välisiä työnjakoja ja vuorovaikutuksen malleja, jotka Butterworth on jakanut viiteen eriin prosessiin ja Kirsi Törmi suomentanut. (Törmi, 2016, 190.) Seuraavaksi avaan, mitä nämä viisi prosessia sisältävät.

Prosessi 1 kuvaa koreografia asiantuntijana. Tässä prosessissa koreografi tuottaa kaiken materiaalin. Koreografi hallitsee konseptin ja päättää tyylin, sisällön sekä tulkinnan. Koreografin opetusmetodi on autoritäärinen. Vuorovaikutus koreografin ja tanssijan välillä on vastaanottavainen mutta passiivinen ja persoonaton. Tanssija nähdään taas instrumenttina, joka toistaa ja imitoi koreografin luomaa liikekieltä. Oppimistapana tanssija myötäilee ja on vastaanottava sekä noudattaa ohjeita. (Törmi 2016, 190.)

Prosessissa 2 koreografi nähdään tekijänä ja luoja. Hän hallitsee ja vastaa konseptista sekä sen sisällöstä, tyylistä, muodosta ja tulkinnasta. Koreografi ottaa kuitenkin huomioon tanssijoiden mahdollisuudet sekä erityislaadut. Koreografin opetusmetodi on ohjaajakeskeinen. Tanssijan ja koreografin välinen vuorovaikutus on vastaanottavainen, ja siinä on jaetut toimet ja persoonalliset laadut näkyvissä. Tanssija nähdään tässä prosessissa tulkitsijana, joka toistaa ja imitoi annettua liikekieltä sekä tulkitsee liikemateriaalia. Hän on vastaanottava ja noudattaa ohjeita mutta käyttää omaa kokemustaan esiintyjänä hyödyksi. (Törmi 2016, 190.)

Prosessi 3 kuvaa koreografia ohjaajana. Koreografi laittaa konseptin alulle ja kehittää improvisaation ja mielikuvien avulla erilaisia tehtäviä sekä muotoilee tehtävistä syntyneitä materiaalia. Koreografin opetusmetodi on opastava ja johdettava. Vuorovaikutus tanssijan ja koreografin välillä on sellainen, että siinä osallistutaan aktiivisesti ja ihmissuhteet ovat näkyvissä. Tässä prosessissa tanssija toistaa ja imitoi annettua liikekieltä. Hän myös tulkitsee ja tuottaa sisältöä suhteessa annettuihin tehtäviin. Tanssijan oppimistapa on myötävaikuttava ja tehtäviin vastaava sekä toistaa löydettyä materiaalia. (Törmi 2016, 190.)

Prosessissa 4 koreografi nähdään prosessin edistäjänä. Koreografi on vuorovaikutteinen ja neuvottelee prosessista sekä sen tarkoituksesta. Hän on vastuussa johtamisesta mutta tarjoaa metodeja ja ehdottaa vaihtoehtoja sisällön kehittämiseksi. Hän tukee ja antaa neuvoja tanssijalle. Tanssija nähdään tässä prosessissa kanssaluojana, joka tuottaa ja kehittää sisältöä suhteessa niihin tehtäviin, joita hänelle on annettu. Tanssija on aktiivinen osallistuja, tehtäviin vastaava sekä ongelman ratkaisija. Tanssijan ja koreografin sosiaalinen kanssakäyminen on yleisesti vuorovaikutteista. (Törmi 2016, 190.)

Prosessi 5 kuvaa koreografia työtoverina. Hän jakaa ja neuvottelee tanssijoiden kanssa konseptista sekä sen tarkoituksesta ja tyylistä. Koreografi kehittää, soveltaa sisältöä ja rakennetta yhdessä tanssijoiden kanssa. Koreografin sosiaalinen kanssakäyminen on koko ryhmän kesken vuorovaikutteista. Tanssija nähdään yhteisomistajana, joka tuottaa ja kehittää sisältöä itsenäisestä sekä suhteessa annettuihin tehtäviin. Oppimistapa on kokeellinen, ja siinä tanssijat osallistuvat konseptin, muodon, sisällön ja tyylin kehittämiseen. Tanssijalla ja koreografilla on myös jaettu päätöksenteko sekä tekijyys. (Törmi 2016, 190.)

2.4 Tutkimuksen kulku

Toteutin taiteellisen projektin 8.1.2020–11.3.2020. Tänä aikana tapahtui kymmenen harjoituskerrtaa. Jokaisen harjoituskerran jälkeen kirjoitin muistiinpanoja. Keräsin havaintoja oppilaiden kehitymisestä suhteessa taiteen perusopetuksen tavoitteisiin ja käyttämistäni koreografisten menetelmien merkityksestä.

Kirsi Törmin kirjoittaa väitöskirjassaan Koreografinen prosessi vuorovaikutuksena seuraavasti: ”koreografin tulisi itse olla riittävän perillä omista vuorovaikutuksen malleistaan, mikäli niissä on paljon tunnistamatonta, tulisi niihin ensin tutustua, tulla niistä tietoiseksi ja mahdollisesti työstää niitä” (Törmi 2016, 152). Tähän ajatukseen pohjautuu myös tutkimukseni kulku ja se, miksi tarkastelen omia työskentelytapojani. Koreografisten menetelmien havainnointiin käytin apunani Butterworthin didaktis-demokraattista mallia. Tarkastelemalla näitä koreografisia menetelmiä taiteellisen projektin aikana pyrin tulemaan enemmän tietoiseksi, mikä merkitys tekemilläni valinnoilla oli oppilaan oppimisprosessiin. Törmin mukaan on tärkeää pyrkiä selkeään artikulointiin siinä, mihin koreografi asemoi itsensä, koreografisten prosessien aikana (Törmi 2016, 74). Muistiinpanoistani syntyneistä havainnoista keräsin tietoa käyttämistäni koreografisista menetelmistä harjoituskertojen aikana.

Opetushallitus kuvailee arviointia opetustilanteessa seuraavasti: ”arviointi on oleellinen osa joka-päiväistä oppimisprosessia ja opettamista, jossa tarkastellaan oppimisprosessin kulkua, siihen vaikuttavia tekijöitä ja osaamisen kehittymistä” (Opetushallitus 2017, 68). Muistiinpanojeni avulla arvioin myös oppilaan oppimista suhteessa taiteen perusopetuksen tavoitteisiin. Pysin huomioimaan erilaisia oppimiseen vaikuttavia tekijöitä taiteellisen projektin aikana sekä sitä, mitkä alueet taiteen perusopetuksen tavoitteista mahdollisesti kehittyvät. Keräsin myös havainnoista kokoamani tiedon kuvioihin, jotta sain selkeämmän käsityksen tutkimukseni tuloksista. Lopuksi pohdin kuvioiden avulla syntyneitä havaintoja tutkimustuloksista.

3 TAITEEN PERUSOPETUS JA NYKYTANSSI

Tässä luvussa käsittelen ensiksi lyhyesti, mitä on taiteen perusopetus, ja tarkastelen opetushallituksen laatimia tavoitteita tanssin taiteen perusopetukselle. Avaan myös, mitä on nykytanssi ja mitä on taiteen perusopetusta antavien tanssikoulujen nykytanssinopetus. Koska opinnäytetyöni taiteellinen projekti on toteutettu oppilaiden nykytanssitunnilla, esittelen luvun lopussa myös omaa käsitystäni nykytanssin opettamisesta.

3.1 Taiteen perusopetus ja taiteen perusopetuksen tavoitteet

Opetushallitus kuvailee taiteen perusopetusta seuraavasti: ”taiteen perusopetus on ensisijaisesti lapsille ja nuorille tarkoitettua tavoitteellista, tasolta toiselle etenevää eri taiteenalojen opetusta” (Opetushallitus 2017, 10). Opinnäytetyössäni käsittelen eri taiteenaloista ainoastaan tanssin taiteen perusopetusta.

Tanssia voi opiskella joko yleisen tai laajan oppimäärän mukaan ja opetuksen tulisi pyrkiä taiteen perusopetuksen tavoitteita kohti, jotka Opetushallitus on laatinut. Tanssin taiteen perusopetuksen tarkoituksena on tarjota oppilaalle mahdollisuus opiskella tanssia tavoitteellisesti ja pitkäjänteisesti. Tarkoituksena on myös antaa mahdollisuus kokea ja vaalia tanssin iloa. Taiteen perusopetus antaa mahdollisuuden kehittää tarvittavia valmiuksia tanssin ammatilliseen ja korkea-asteen opintoihin (Opetushallitus 2017, 64–68.) Opinnäytetyöni taiteelliseen projektiin osallistuneet oppilaat suorittavat tanssin taiteen perusopetuksen laajaa oppimäärää ja baletti on oppilaiden päälaji. He opiskelevat nykytanssia sivulajinaan, ja projekti on toteutettu oppilaiden nykytanssitunneilla.

Tanssin taiteen perusopetuksen tanssin laajan oppimäärän tavoitteet on jaettu neljään kategoriaan, jotka opetushallituksen mukaan ovat seuraavat: hyvinvointi ja kehollisuus, vuorovaikutus ja kulttuurinen osaaminen, taito ja taide ja esiintyminen (Opetushallitus 2017, 68). Seuraavaksi avaen tarkemmin, mitä näihin eri kategorioihin sisältyy.

Hyvinvoinnin ja kehollisuuden tavoitteisiin sisältyy opetushallituksen mukaan seuraavat asiat:

”Oppilas kokee tanssin iloa, suhtautuu myönteisesti omaan kehoonsa ja sen haastamiseen, oppii pitämään huolta kehostaan ja noudattamaan terveellistä elämäntapaa, oppii asettamaan realistisia tavoitteita tanssin eri osa-alueilla” (Opetushallitus, 2017:12a, 64–65).

Vuorovaikutuksen ja kulttuurisen osaamisen tavoitteita ovat seuraavat:

”Oppilas kunnioittaa omaa ja muiden kehollista ilmaisua ja tanssia, osaa toimia ryhmässä ja osallistua ryhmälähtöiseen luovaan, taiteelliseen prosessiin, antaa tilaa toisille ja suhteuttaa oman liikkumisensa tilaan ja toisten liikkumiseen, harjaantuu vastaanottamaan ja antamaan rakentavaa palautetta, osaa sanallistaa ja jakaa kokemuksiaan tanssista ja taiteesta” (Opetushallitus, 2017:12a, 64–65).

Taito ja taide sisältää opetushallituksen mukaan seuraavat asiat:

”Oppilas ymmärtää pitkäjänteisen työskentelyn merkityksen tanssitaidon kehittämisessä, harjoittelee valitsemaansa tanssilajiin tai -lajeihin liittyvää kehollista artikulaatiota, motorisia taitoja ja ilmaisullisia laatuja sekä musiikin tuntemusta ja tulkintaa, käyttää mielikuvitustaan ja luovuuttaan tanssissa, harjaantuu liike- ja tanssi-improvisaatioon liittyvissä taidoissa, avartaa tanssikäsitystään tutustumalla tanssitaiteen kulttuurisiin elementteihin ja ilmiöihin, ymmärtää tanssin suhdetta muihin taiteisiin” (Opetushallitus, 2017:12a, 64–65).

Esiintymisen tavoitteita ovat opetushallituksen mukaan seuraavat:

”Oppilas harjaantuu toimimaan erilaisissa esiintymistilanteissa ja -ympäristöissä, ottaa vastuun omasta osuudestaan esityskokonaisuudessa, osaa valmistautua esiintymistilanteisiin, harjaantuu kokonaisvaltaiseen ilmaisuun, saa tilaisuuksia oman taiteellisen prosessin toteuttamiseen ja esiintuomiseen” (Opetushallitus, 2017:12a, 64–65).

Taiteellisen projektin aikana havainnoin oppilaiden oppimista suhteessa yllä mainitsemiini tavoitteisiin. Helsingin yliopistolehtorina ja professorina toimineen Lasse Pruukin mukaan on tärkeää oppilaan oppimisen kannalta, että opetukselle on asetettu tavoitteet. Ne antavat harjoittelulle suunnan, ja tavoitteet kertovat, mikä on opetuksen ja harjoittelun päämäärä. Pruukin mukaan päämäärätietoinen ja tavoitteellinen opetus edistää oppilaan oppimistulosten saavuttamista. (Pruuki 2008, 34.)

Oppilaitoksessa, jossa opetan, on myös erikseen mainittu tavoitteiksi, että on tärkeää ottaa huomioon oppilaan yksilölliset lähtökohdat, sekä psyykkiset että keholliset. Oppilaitoksen mukaan opetuksen tavoitteiden toteutuessa oppilaille olisi mahdollistettu turvallinen perusta kasvaa vastuulliseksi eheiksi aikuisiksi ja heillä olisi monipuolinen ja laaja näkemys tanssista (Keski-Pohjanmaan Konservatorio, viitattu 11.1.2020). Nämä tavoitteet yhdessä luovat opetukselleni perustan ja antavat suunnan, mitä kohti opetukseni tulisi pyrkiä.

3.2 Nykytanssi

Taiteellinen projekti, jonka aikana tarkastelin koreografisia menetelmiä sekä oppilaan oppimista, on toteutettu oppilaiden nykytanssitunnilla. Siksi koen tarpeelliseksi avata lyhyesti nykytanssin piirteitä ja sitä, mistä nykytanssi on kehittynyt.

Nykytanssi tarkastelee ihmistä ja ihmiskehon liikettä laaja-alaisesti ja kaikenlaisen ihmisen tuottaman liikkeen voi ajatella olevan nykytanssia (Zodiak, viitattu 27.3.2020). Nykytanssi on kehittynyt modernista tanssista 1960-luvulla Yhdysvalloissa, kun tanssijat halusivat vapautua erilaisista säännöistä ja rajoituksista. Suomessa kehitys modernista tanssista nykytanssin suuntaan tapahtui 1970–1980 -luvuilla ja tanssinopettajat alkoivat harjoituttaa oppilaita mahdollisimman monipuolisesti. Tanssinopettajat kehittivät monipuolisen harjoittelun tueksi myös eri harjoitteita. Tanssijat kiinnostuivat monipuolisesta harjoittelusta ja alkoivat kehittää kehoaan muun muassa eri somaattisten menetelmien avulla, esimerkiksi pilates- ja feldenkreis-menetelmien. (Erkkilä 2015, 7.) Nykytanssi voidaankin nähdä olevan jatkumoa modernille ja post-modernille tanssille (Kuukkanen, viitattu 27.3.2020).

Nykytanssille on tyypillistä erilainen lattiatasossa liikkuminen ja liikkeen tutkiminen. Apuna liikkeen tutkimiseen käytetään usein esimerkiksi painovoiman tai momentumin hyödyntämistä. Esimerkiksi kontakti-improvisaatiossa ja release-tekniikassa hyödynnetään muun muassa painovoimaa ja momentumia. Tärkeäksi koetaan se, että tanssija tulee tietoiseksi liikkeestään. Nykytanssissa harvoin jätetään mainitsematta improvisaatiota, koska se liittyy läheisesti lajin ominaispiirteisiin. Improvisaatiota hyödynnetään niin harjoittelussa kuin myös luomisprosessissa. (Kuukkanen, viitattu 27.3.2020.) Nykytanssi arvostaa myös kaikenlaista liikettä. Esimerkiksi arkisen liikkeen tai jopa liikukumattomuuden ajatellaan alleviivaavan ihmiskehon liikkeen potentiaalia. (Zodiak, viitattu 27.3.2020.)

3.3 Minä nykytanssinopettajana

Seuraavaksi avaan nykytanssin merkitystä itselleni sekä sitä, millainen olen nykytanssinopettajana. Tämän näkökulman avaaminen on työni kannalta tärkeää, koska taiteen perusopetusta antavien tanssikoulujen nykytanssin tekniikkatunti määräytyy opettajan henkilökohtaisten näkemysten, kokemuksen ja taitojen mukaan (Törmi 2016, 46). Jokaisen nykytanssinopettajan osaamisalue määrittyy sen mukaan, millaisten opettajien tunneilla hän on harjoitellut ja millaisia kehotekniikoita hän on oppinut (Törmi 2016, 42–43). Taiteen perusopetusta antavissa tanssikoululuissa noudatetaan kuitenkin opetussuunnitelmaa, joka pohjautuu opetushallituksen perusteisiin (Opetushallitus 2017, 64).

Nykytanssi on minulle lähestymistapa toteuttaa tanssia, joka kehittää läsnäolon taitoa ja itsensä sekä toisten kuuntelua. Minulle on tärkeää, että tunneillani on ilmapiiri, jossa uskaltaa kysyä, pohtia, kokeilla, epäonnistua ja onnistua. Nykytanssinopettajana olen erityisen kiinnostunut siitä, että oppilas löytää autenttisen liikkeensä ja rohkaistuu sen ilmaisemisessa. Ajattelen autenttisen liikkeen olevan sellaista, että se syntyy ihmisen sisäisesti syntyneistä motiiveista eikä ulkoisesti asetetuista muodoista tai kaavoista. Haluan auttaa oppilaita löytämään heissä olemassa olevan liikkeellisen kapasiteettinsa ja kannustaa heitä käyttämään sitä mahdollisimman laajasti.

Tunneillani harjoittamani lajikohtainen tekniikka on rakentunut monipuolisesta lajitaustastani. Nykytanssituntieni perusliikemateriaalissa on vaikutteita muun muassa eri modernin tanssin tekniikoista, kuten Limón-tekniikasta. Eri nykytanssinopettajien tunneilta keräämäni kokemus ja historiani katutanssin ja showtanssin parissa heijastuvat myös liikkeeseeni. Kehooni on näin muodostunut itselleni orgaaninen tapa liikkua, minkä pohjalta pitkälti myös tuntieni perusliikemateriaali syntyy. Vahvuusalueitani nykytanssissa ovat muun muassa erilaiset lattiatekniikat.

Tekniikkaharjoituksissani on vaikutteita eri somaattisista menetelmistä, kuten pilateksesta. Haluan auttaa oppilasta tunnistamaan omia tottumuksiaan ja vapautumaan tarpeettomista jännityksistä sekä muodoista. Tuntieni yhtenä tavoitteena onkin lisätä oppilaiden kehotietoisuutta ja -tuntemusta sekä tukea oppilaiden yleistä hyvinvointia. Oppilaiden oman liikelaatunsa ja materiaalinsa löytämiseen teetän eri improvisaatioharjoituksia, joiden avulla pyrin siihen, että oppilas rohkaistuu liikkumaan oman kehonsa kehottamalla tavalla. Improvisaatioharjoitukset auttavat myös oppilasta luomaan hänelle luonnollista liikettä sekä kehittävät ilmaisutaitoja.

Pyrin aina rakentamaan nykytanssituntini oppilaiden tarpeiden mukaan ja ottamaan huomioon jokaisen lähtökohdat. Haluan myös rohkaista oppilaita monipuoliseen harjoitteluun. Ajattelen, että monipuolinen keho on rikkaus. Haluan mahdollistaa oppilaille turvallisen oppimisympäristön ja tukea heidän kokonaisvaltaista taiteellista kasvuaan.

4 TAITEELLINEN PROJEKTI KUKKIVA AAVIKKO

Tämä luku käsittelee toteuttamaani taiteellista projektia Kukkiva aavikko. Avaan projektin taustaa ja toteutusta sekä tarkastelen projektin koreografista prosessia.

4.1 Kukkiva aavikko

Kukkiva aavikko on taiteellinen projekti, jonka toteutin osana opinnäytetyötäni Keski-Pohjanmaan Konservatorion Tanssilinjan oppilaille. Teoksessa tanssi yhteensä 12 tanssijaa, ja ryhmä tähtäsi esiintymään teoksella Moves-tapahtumassa keväällä 2020. Teosta kuvailtiin tapahtuman juonossa näin: ”Kuivassa aavikossa piileekin elämää ja aikanaan oikeissa olosuhteissa aavikko puhkeaa kukkaan, näyttämään kauneutensa maailmalle.”

Projekti Kukkiva aavikko sai inspiraationsa arabimusiikista. Musiikki antoi suuntaa teeman rakentumiselle, mutta teema Kukkiva aavikko pysyi pääosin abstraktina käsitteenä. Sitä tuotiin esiin eri visuaalisin keinoin kuten puvustuksen, musiikin ja liikekombinaatioiden avulla. Zodiakin sivuilla esitellään nykytanssin piirteisiin kuuluvan, että usein lähtökohtana nykytanssiteokselle voi olla konkreettinen aihe tai teema, jota lähestytään liikkeen ja mielikuvien avulla (Zodiak, viitattu 27.3.2020). Myös tässä teoksessa hyödynnettiin mielikuvia. Teos sisälsi pienen osan improvisaatiota, mikä oli oppilaille uusi kokemus. Improvisaatio-osuus oli kuitenkin ohjeistettu, joten oppilaat tiesivät, mitä tehdä.

Taiteellisen projektin motiivi oli pedagoginen. Kirsi Törmi mainitseekin koreografian roolin sisältävän myös kasvatuksellisia аспекteja, mikä tekee koreografian roolista monimuotoisen (Törmi 2016, 159). Pyrinkin sisältämään koreografiaan mahdollisimman paljon oppilaille hyödyllistä perusliikemateriaalia. Halusin tarjota oppilaille mahdollisuuden saada lisää esiintymiskokemusta sekä antaa uudenlaista näkemystä ja kokemusta tanssista nykytanssin avulla, vastapainoksi baletin intensiiviselle harjoittelulle. Oppilaat saivat myös esiintymisen jälkeen suullisen palautteen raadilta sekä myöhemmin kirjallisen. Kukkiva aavikko oli palautteen mukaan hieno ja eheä kokonaisuus. Koreografia sopi teknisesti hyvin ryhmälle sen taitotasoon nähden, ja näin ryhmä pääsi hienosti koreografialla edukseen.

Teokseni oli nykytanssiteos, ja nykytanssi oli lajina uusi teoksessa tanssiville oppilaille. Tanssijoiden lähtökohdat vaikuttivat myös paljon teoksen muotoutumiseen. Tanssijoiden harjoittelu painottuu pääosin balettiin, koska he suorittavat taiteenperusopetuksen laajaa oppimäärää päälaajinaan baletti. Tämä asetti mielenkiintoiset lähtökohdat teoksen työstämiselle. Tämä projekti mahdollisti minulle koreografina uudenlaisen tavan tuoda nykytanssia näyttämölle. Sain mahdollisuuden lähestyä nykytanssiteoksen työstämistä näkökulmasta, jossa laji oli tanssijoille uusi. Vaikka teoksen tavoitteena oli antaa oppilaille uudenlaista näkemystä tanssista nykytanssin avulla, sain myös itse mahdollisuuden nähdä nykytanssia heidän ansiostaan uudella tavalla.

4.2 Koreografinen prosessi

Seuraavaksi esittelen Kukkiva aavikko teoksen koreografista prosessia. Jouduin heittäytymään tähän luovaan prosessiin näkemättä lopputulosta. Minulla on aluksi vain idea tai ajatus, jonka mukaan päätin hypätä. Koreografia on yhdistelmä harkittuja valintoja ja sattuman summaa, heittäytymistä tuntemattomaan sekä luottamista tulevaan. Koreografinen prosessi jakautui viiteen eri vaiheeseen, jotka olivat taustoitus, tunnustelu, luonnostelu, artikulointi ja akti (Kauppinen, viitattu 27.3.2020).

Taustoitus ja tunnustelu

Ihastuin taiteelliseen projektiin valitsemaani musiikkiin, josta syntyi minulle mielikuva aavikosta. Mielikuva aavikosta linkitti ajatukseni aavikon ihmisiin ja näin ollen myös vallitsevaan pakolaiskriisin tilanteeseen. Tämä tilanne kosketti minua ja syytti kipinän taiteellisen projektin luomiselle. Aavikosta mieleeni palautui myös näkemäni elokuva Aavikon Kukka. Elokuva on tositarina aavikon läpi pakenevasta työstä, joka joutui silpomisen uhriksi. Tarina herätti myös itselleni mieleen muiston Mosambikista, missä kohtasin kolme nuorta tyttöä. Heillä oli menossa viikon kestävä seremonia, joka päättyi lopulta silpomiseen. Näiden ajatusten pohjalta projekti kulki aluksi nimellä Hiekka-myrsky, joka kuvasi minulle lähinnä vääryyttä ja epäoikeudenmukaisuutta. Ajatukset asettivat minut kuitenkin tunnustelemaan taiteellisen projektin teemaa tanssijoiden ikään nähden sopivaksi. Tans-

sijat olivat nuoria, joten en luonnollisesti kokenut ajatuksiani pakolaiskriisistä tai silpomisesta olevan sopiva teema. Ratkaisu löytyi kuitenkin, kun käänsin ajatuksen pääläelle. Teema alkoi kuvata minulle jonkinlaista oikeuden puolustamista epäoikeudenmukaisuuden keskellä, ja sitä, miten tällaisia kauheuksia kokeneiden lasten kuuluisi oikeasti saada elää. Näin teemaksi muotoutui Kukkiva aavikko, joka on ajatus kukkaan puhkeamisesta ja kauneutensa maailmalle näyttämisestä. Teoksessa tanssineet tanssijat kuvaavat viatonta ja puhdasta kauneutta ja sen ilmaisemisen ja elämisen oikeutta. Nämä ajatukset jäivät kuitenkin pääosin vain itselleni antamaan suuntaa teoksen teeman rakentumiselle, jonka pohjalta lähdin työstämään teemaa Kukkiva aavikko tanssijoiden kanssa.

Luonnostelu, artikulointi ja akti

Esitin kysymyksiä tanssijoille siitä, millaisia mielikuvia teoksen musiikki sekä teema Kukkiva aavikko herätti. Keskusteltiin siitä, miten kuivalta näyttävässä aavikossa piileekin elämää ja joskus oikeissa olosuhteissa aavikko puhkeaa kukkaan. Näiden keskustelujen pohjalta teema muotoutui heille sopivaksi ja merkitykselliseksi. Pohdittiin tanssijoiden kanssa muun muassa sitä, mitä kukkaan puhkeaminen tarkoittaa heille ja miten sitä voisi ilmaista. Nämä antoivat suuntaa liikemateriaalin luomiselle. Teoksen rakennetta lähdin luonnostelemaan musiikin rakenteen mukaan. Liikemateriaali teokseen syntyi osittain eri improvisaatioharjoitusten avulla. Näin muodostui tanssijoille sopivaa sekä luonnollista liikettä. Hyödynsin liikemateriaalissa myös sellaista liikettä, jonka ajattelin palvelevan tanssijoiden teknisten taitojen kehitystä. Koreografiaksi syntynyttä liikemateriaalia työtimme kymmenen harjoituskerran aikana, ja näin teoksen rakenne löysi hiljalleen muotonsa. Aikaa jäi myös viimeistelylle, jonka aikana pohdimme tanssijoiden kanssa muun muassa liike laatuja ja tarkensimme koreografiaa. Lopuksi teos pääsi näyttämölle ihmisten nähtäväksi, kun tanssijat esitivät teoksen Moves-tapahtumassa Pietarsaareissa 7.3.2020.

5 TUTKIMUKSEN AINEISTO JA TULOKSET

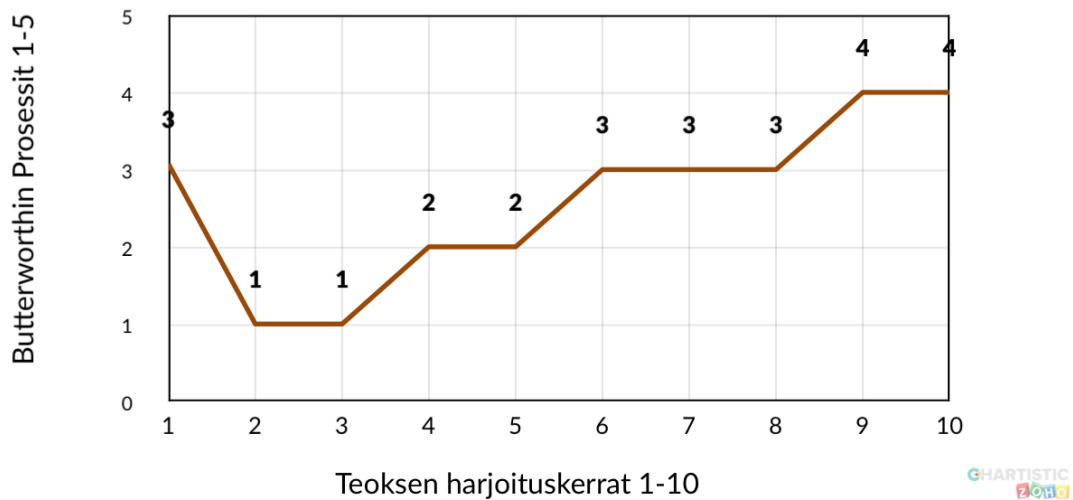
Tutkimukseni aineistosta etsin taiteellisen projektin aikana syntyneitä kokemuksia ja käsityksiä, jotka antavat minulle syvempää ymmärrystä tutkimuskysymyksiini. Tutkimusaineistoni koostuu muistiinpanoista, joita keräsin 8.1.2020–11.3.2020 taiteellisen projektin aikana. Sinä aikana tapahtui kymmenen harjoituskertaa ja esiintyminen Moves-katselmuksessa sekä taiteellisen projektin purku oppilaiden kanssa.

5.1 Havainnot koreografisista menetelmistä

Tämä luku on sukellus käyttämiini koreografisiin menetelmiini. Lähtiessäni työstämään teosta en tiedostanut tai tunnistanut käyttämiäni koreografisia menetelmiä kovinkaan hyvin. Tämä on kuitenkin yksi osa-alue ammatissani, mihin kaipaan lisää ymmärrystä, jotta voin kasvaa opettajana sekä koreografina.

Jokaisen harjoituskerran jälkeen reflektoin tapaani toimia Butterworthin prosesseihin. En siis ennalta päättänyt, millaisia menetelmiä käyttäisin, vaan työstin teosta eteenpäin itselleni luonteelta tuntuvalta tavalla. Kirjoitin sitten ylös, millä menetelmällä mielestäni milläkin opetuskerralla toimin. Näin sain lisää ymmärrystä siitä, millaisia koreografisia menetelmiä taiteellisen projektin aikana käytin. Tästä syntyikin eräänlainen koreografisten menetelmien prosessi taiteellisen projektin aikana, ja kuvaan sen kuviossa 1. Kuvion prosessit 1–5 eivät ole paremmuus järjestyksessä, vaan sen tarkoitus on auttaa minua havainnoimaan ja toteamaan millaisia menetelmiä taiteellisen projektin aikana käytin.

KUKKIVA AAVIKKO

KUVIO 1. Harjoituskertojen koreografiset menetelmät

Kuviossa 1 olen kuvannut työskentelytapani, taiteellisen projektin kymmenen harjoituskerran ajan, suhteessa Butterworthin prosesseihin. Seuraavaksi avaan tarkemmin havaintojani koreografisista menetelmistä ja niiden merkityksestä harjoituskertojen aikana.

Harjoituskerta 1

Koreografi ohjaajana, Butterworthin prosessi 3

Loman jälkeen aloitimme koreografian työstämisen. Ilokseni huomasin, että oppilaat tulvivat omia ideoita. Tässä vaiheessa yritin huomioida mahtavat ideat mutta silti saada koreografiaa suunnitelmani mukaisesti eteenpäin. Haasteita toi se, etten ollut päättänyt tarkkaan, jäisikö teoksen tema vain abstraktiksi. Työskentelytapani muistutti tässä vaiheessa Butterworthin prosessia 3 eli *koreografi ohjaajana*. Projektille oli rakentunut raamit, mutta paljon oli vielä ratkaisemattomia kysymyksiä. Reflektoin oppilailta nousevia ideoita ja omia ajatuksia. Keskustelimme oppilaiden kanssa projektin temasta ja keskusteluista syntyneistä ideoista. Projektissa oli paljon liikkumavaraa ja koreografian luominen oli kesken. Tarkastelin muun muassa sitä, miten hyödyntäisin eri kompositiotehtävistä sekä improvisaatiotehtävistä syntyneitä materiaalia koreografiassa.

Harjoituskerrat 2–3

Koreografi asiantuntijana, Butterworthin prosessi 1

Ajatuksia on herättänyt se, miten voisin luoda vuorovaikutteisen ja turvallisen ympäristön oppia, jossa tärkeintä ei olisi vain lopputulos, vaan matka sinne. Huomasin, että tässä vaiheessa projektia oli vaikea jatkaa ottamatta autoritääristä koreografin roolia. Työskentelytapani muistutti eniten Butterworthin prosessia 1 eli *koreografi asiantuntijana*. En osannut osallistaa oppilaita mukaan prosessiin muulla tavoin. Olin ajautunut perinteiseen mallioppimisen muotoon. Tähän merkittävä tekijä saattoi olla se, että liikkeellinen materiaali projektiin oli muotoutunut valmiimmaksi itselleni ja nyt se täytyi opettaa. Näiden harjoituskertojen aikana keskityttiinkin paljon uuden materiaalin oppimiseen ja sen omaksumiseen. Oppilaat harjoittelivat ja toistivat annettua liikekieltä. Tämä vaikutti olevan heille jo ennestään tuttu ja opittu tapa oppia. Tästä heräsi kysymys, miksi pyrinkään niin vahvasti pois perinteisestä mallioppimisesta. Oppilaat tiesivät, miten tilanteessa kuuluu toimia, koska mallioppiminen oli heille ennestään tuttua. Vaikutti myös siltä, että he kokivat tilanteen turvalliseksi. Havaitsin näiden harjoituskertojen aikana oppilaissa huolettomuutta ja stressittömyyttä. He nauttivat siitä, että tiesivät mitä tehdä.

Harjoituskerrat 4–5

Koreografi tekijänä/luojana, Butterworthin prosessi 2

Näiden harjoituskertojen aikana niin sanottu liikkeellinen opetustyylini muistutti lähinnä Butterworthin prosessia 2 eli *koreografi tekijänä*. Vuorovaikutuksen mallini olivat kuitenkin jokseenkin päinvastaisia. Olen iloinen huomattessani, että en ehkä sittenkään ole niin konservatiivinen opettaja, miltä tähän asti toimintatapani on näyttänyt. Täytyisi ehkä arvioida työskentelytapani monipuolisemmasta näkökulmasta, ottaen huomioon vuorovaikutukselliset oppimisen näkökulmat eikä vain taidollista oppimista. Koreografia oli kuitenkin vielä pahasti kesken, joten harjoituskertojen aikana keskityttiin edelleen paljon materiaalin oppimiseen ja sen omaksumiseen. Ymmärsin, että vaikka opetin liikemateriaalin perinteisen mallioppimisen avulla, oli tilanne silti vuorovaikutteinen. Oppilaat omaksuivat materiaalin imitoimalla ja toistamalla mutta mukana oli myös heidän omaa tulkintaansa.

Harjoituskerrat 6–8

Koreografi ohjaajana, Butterworthin prosessi 3

Saimme koreografian viimein valmiiksi. Oppilaat vaikuttivat hieman väsyneiltä mutta innostusta oli silti ilmassa. Sain jaettua esiintymisasua varten kangaspalat oppilaille. Tunnin lopussa sain oppilailta kehuja: ”sinä olet paras”. Sehän hymyilytti, enkä oikein sanotuksi saanut muuta kuin toivotin hyvää ystävän päivää. Olenkin huomannut olevani aika kaverillinen opettaja. Haluan mielellään asettua oppilaiden maailmaan ymmärtääkseni heitä paremmin. Kysyn heiltä tunnin alussa esimerkiksi TikTokista, johon he usein kuvaavat videoita ennen tunnin alkua. Tässä olen havainnut olevan hyvää ainakin sen, että oppilaat rentoutuvat, uskaltavat kysyä ja kertoa omia ideoitaan. Haastavaa saattaa kuitenkin olla auktoriteetin pitäminen ja sekä palautteen antaminen. Ehkä jokinlainen kultainen keskitie olisi hyvä löytää. Näiden harjoituskertojen aikana työskentelytapani muistutti prosessia 3 eli *koreografi ohjaajana*. Osasin osallistaa oppilaat mukaan muullakin tavalla kuin vain perinteisen mallinoppimisen tavalla. Olin tästä havainnosta iloinen. Tähän vaikutti myös se, että koreografia oli muotoutunut valmiimmaksi eikä liikkeellistä materiaalin oppimista täytynyt enää opettaa yhtä paljon. Keskustelimme esitykseen tulevista puvuista ja hiuksista sekä siitä, miten nämä kuvaisivat projektimme teemaa.

Harjoituskerrat 9–10

Koreografi prosessin edistäjänä, Butterworthin prosessi 4

Näillä kerroilla myös ryhmän hiljaisimmat avasivat suunsa. Ryhmässä uskallettiin vitsailla, hieman jopa korjata toisten virheitä, mutta silti hyvässä hengessä. Havaittiin, että oppilaille oli kertynyt selkeästi käsitys siitä, että tietyt esiintymispaikat ovat taitavampia oppilaita varten, ikään kuin tähtipaikkoja. Jos he joutuivat takariviin, pitivät he itseään huonompina tanssijoina. Oppilaani kyseenalaistivat useasti sen, etteivätkö esiintymispaikat olisi jaettu paremmuusjärjestyksessä. Yritin painottaa, että jokainen ryhmässä on tasavertainen ja että jokainen paikka on tärkeä. Nämä kysymykset asettivat minut pohtimaan, millä perusteella olin jakanut oppilaiden esiintymispaikat. Olin kyllä asettanut eturiviin sellaisia, jotka pysyvät esimerkiksi varmemmin laskuissa. Olin kuitenkin yrittänyt välttää nostamista ketään niin sanotusti tähtipaikoille. Havaittiin kuitenkin takaraivossani piilevän toiveen siitä, että esitys näyttäisi mahdollisimman hyvältä. Joudunkin itseni kanssa dialogiin, mikä

olisi tärkeämpää ja millaiset ovatkaan opettamisen arvot. Olisiko minulle tärkeämpää jokaisen kokemus olemisesta tasa-arvoinen vai esityksen priimakuntoon saaminen. Olen kuitenkin väittänyt oppilaan oppimisen olevan itselleni opettamisen tärkeimpiä tavoitteita. Tästä heräsi kuitenkin kysymys, tapahtuuko oppimista tasavertaisesti joidenkin tähtioppilaiden loistaessa esiintymispaikoilla. Olisinko valmis luopumaan ajatuksesta, että esitys olisi täydellisen näköinen, oppilaiden tasavertaisen oppimisen tähden?

Näiden harjoituskertojen aikana minulla oli mahdollisuus keskittyä paremmin vuorovaikutteiseen työskentelyyn. Työskentelytapani muistuttikin lähinnä prosessia 4 eli *koreografi prosessin* edistäjänä. Olimme koreografisen prosessin loppumetreillä ja opetustilanne oli sekä oppilaiden, että minun osaltaan vuorovaikutteista. Oppilaat toivat rohkeasti esiin ideoita taiteellisen projektin viimeistelemiseksi ja kehittämiseksi. Ilmassa oli innostusta, odotusta sekä jännitystä.

5.2 Havaintoja oppimisprosessista

Seuraavaksi käsittelen muistiinpanojeni perusteella havaintoja oppilaiden oppimisprosessista kohti taiteen perusopetuksen tavoitteita taiteellisen projektin aikana. Purkaessani muistiinpanoja havainnoin oppimista neljään taiteen perusopetuksen tavoitteiden kategorian mukaan. Kategoriat ovat seuraavat: hyvinvointi ja kehollisuus, vuorovaikutus ja kulttuurinen osaaminen, taito ja taide sekä esiintyminen (Opetushallitus 2017, 68).

Hyvinvointi ja kehollisuus

Innostus oli käsin kosketeltavaa, kun oppilaat keskustelivat keskenään tulevasta esiintymisestä ja hiuksiin tulevista kukista. Taiteellisen projektin aikana havaitsin useasti sen, että oppilaat kokivat tanssin iloa. Alusta asti oli havaittavissa, että oppilaat pitivät projektin osallistumista mieluisana ja he lähtivät toteuttamaan projektia innoissaan. Tässä toteutuu ainakin tanssin ilo, jonka Opetushallitus oli määritellyt yhdeksi taiteen perusopetuksen tavoitteeksi. Nykytanssi oli oppilaille lajina uusi, ja sen vuoksi uudenlainen liikemateriaali haastoi heitä työskentelemään uudella tavalla kehonsa kanssa. Aluksi oppilaat kertoivat kokevansa, etteivät osaa, mutta suhtautuivat kuitenkin myönteisesti kehon haastamiseen. Tässä näin osan taiteen perusopetuksen tavoitteista myös toteutuvan.

Taiteelliseen projektiin osallistuminen auttoi oppilaita asettamaan itselleen tavoitteen, tässä tapauksessa esiintyminen, jota kohti tähtäsimme. Tämä tilanne auttoi oppilaita työskentelemään tavoitteellisesti tavoitetta kohti.

Vuorovaikutus ja kulttuurinen osaaminen

Harjoituksissa tarkensin oppilaiden esiintymispaikkoja ja huomasin, että oppilaat korjailivat myös itse toistensa paikkoja. ”Ei saa dissata,” tokaisi muun muassa yksi oppilas eturivissä ja nauroi, kun hänen paikkaansa korjasi toinen oppilas. Tulin iloiseksi, kun havaitsin, että oppilaat uskalsivat näin pienen huumorin avulla ottaa rakentavaa palautetta vastaan. Koen, että taiteelliseen projektin koreografinen prosessi auttoi oppilaita työskentelemään ryhmässä sekä ottamaan muut huomioon harjoitustilanteessa. Tämä oli yksi opetushallituksen asettamista tavoitteista, joka selkeästi toteutui.

Taito ja taide

Harjoittelimme koreografiasta kohtaa, joka sisälsi pienen hetken improvisaatiota. Oli hetkiä, jolloin huomasin, että improvisaatio osio oli oppilaille haastava. He koittavat ikään kuin keretä tehdä niin paljon liikkeitä kuin mahdollista. Silloin helposti unohtui esimerkiksi musiikin kuunteleminen. Sitten oli hetkiä, joina jokin loksautti paikoilleen ja he uskalsivat luottaa ja tehdä liikkeit hitaasti. Silloin silmiäni edessä tapahtui aivan uniikkia taidetta ja ne hetket olivat erityisen palkitsevia. Koreografia sisälsi materiaalia, joka haastoi oppilaita ilmaisuun sekä löytämään liikkeisiin erilaisia laatuja. Esimerkiksi improvisaatio-osio, johon ohjeistin tekemään liikkeen hidastetusti, opetti heille uudenlaista liikelaatua. Hitaan liikkeen katsotaankin yleisesti olevan haastavampaa nuorille kuin nopea liike. Taiteellisen projektin musiikki oli myös haastava ja vaati oppilailta erityistä tarkkuutta musiikin kuuntelussa sekä tulkinnassa. Tässä toteutui osa taiteen perusopetukselle asetetuista tavoitteista.

Esiintyminen

Huomasin, että esiintymiseen valmistautuminen oli tehnyt paljon hyvää koko ryhmälle ja oppilaiden ryhmäytymiselle. Heillä oli jotain yhteistä, mitä kohti pyrkiä. Esiintyminen lisäsi myös paljon oppilaiden motivaatiota. He toivoivat lisää mahdollisuuksia esiintyä ja pitivät esiintymistä mieluisana kokemuksena. Oppilaat ottivat vastuuta esiintymistilanteeseen valmistautumisesta, niin pukujen ompelemisessa kuin esiintymispäivän lämmittelyissä. Esiintyminen haastoi oppilaita kokonaisvaltaiseen ilmaisuun myös yleisön edessä. Tämän osion osaamisen tavoitteet kehittyivät lähtökohtiin verrattuna eniten. Projektin aikana oli havaittavasti selkeää muutosta varsinkin oppilaiden motivaatioon ja ryhmässä viihtymiseen.

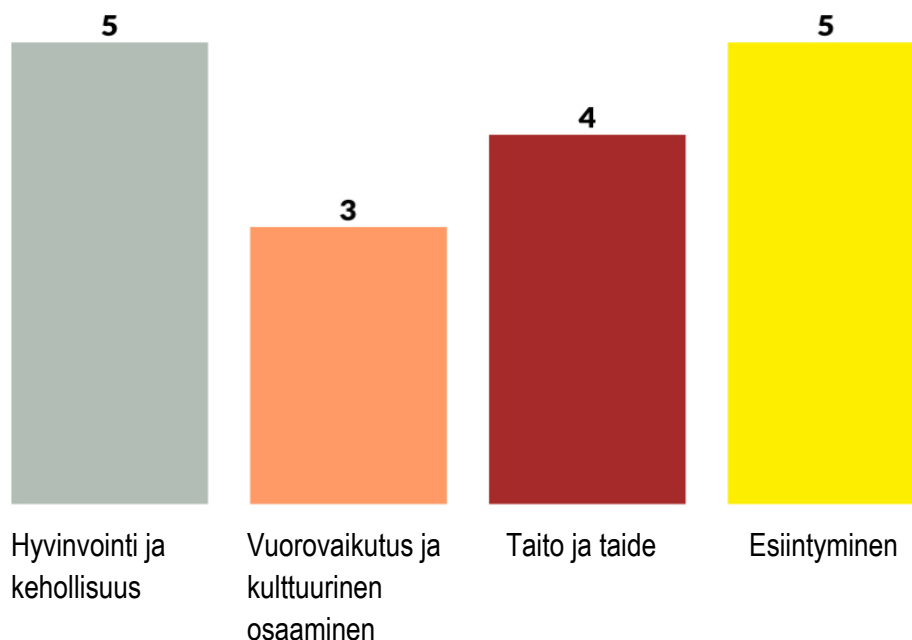
Seuraavaksi tarkastelen arvioitani oppilaiden oppimisesta suhteessa taiteen perusopetuksen tavoitteisiin kuvioiden avulla. Kuvioihin 2 ja 3 kuvasin arvioni oppilaiden osaamisesta taiteellisen projektin alussa sekä taiteellisen projektin lopussa. Määrittelin osaamisen kuvioon asteikolla yhdestä viiteen. Numero yksi vastaa heikkoa osaamista ja numero viisi vastaa osaamista erittäin hyvin. Kuvioissa eri pylväät kuvaavat neljää taiteen perusopetuksen tavoitteiden kategoriaa.

Osaaminen taiteellisen projektin alussa

KUVIO 2. Osaaminen taiteellisen projektin alussa

Osaaminen taiteellisen projektin lopussa

KUVIO 3. Osaaminen taiteellisen projektin lopussa.

Aloitin ryhmän opettamisen syksyllä 2019, ja taiteellisen projektin työstämisen aloitimme keväällä 2020. Kuviossa 2 olen arvioinut ryhmän osaamisen suhteessa taiteen perusopetuksen tavoitteisiin taiteellisen projektin alussa. Kuviossa 3 olen arvioinut ryhmän osaamisen suhteessa taiteen perusopetuksen tavoitteisiin taiteellisen projektin lopussa. Arviointini pohjautuu muistiinpanoihin taiteellisen projektin aikana.

5.3 Tulosten yhteenveto

Kuvion 1 mukaan työskentelytapani oli hyvin monipuolinen. Taiteellisen projektin aikana en toiminut vain yhden menetelmän mukaan, vaan toimin erilaisin tavoin eri tilanteissa. Lukuun ottamatta ensimmäistä harjoituskertaa työskentelytapani kulki autoritäärisestä koreografian roolista tasaisesti kohti prosessin edistäjää.

Taiteelliseen projektiin osallistuminen vaikutti oppilaiden oppimisprosessiin selkeästi positiivisesti. Tiedyt osaamisen alueet osoittautuvat kuitenkin kehittyvän vahvemmin kuin toiset. Oppilaiden osaamisessa tapahtui kuvioiden 2 ja 3 mukaan kehitystä taiteellisen projektin aikana. Kuviot osoittavat, että taiteelliseen projektiin osallistuminen näyttäisi edistävän osaamista laaja-alaisesti kohti taiteen perusopetuksen tavoitteita. Merkittävimmiksi kehitysalueiksi osoittautuivat kuitenkin hyvinvointi ja kehollisuus sekä esiintyminen. Taiteellisen projektin merkityksen vahvuudeksi näyttäytyy sen monipuolinen osaamisen kehittäminen. Työskentely taiteellisessa projektissa edistää laajasti erilaisia ominaisuuksia ja taitoja.

Ottaen huomioon oppilaiden oppimisen projektin aikana en näe syytä pitää mitään käyttämistäni menetelmistä parempana toista. Jokainen menetelmä palveli hyvin eri tilanteissa ja eri tilanteet vaativat niin sanotusti erilaisia työkaluja. Koreografisten menetelmien merkitys oppilaan oppimisprosessissa on tämän perusteella merkittävä, koska havaitsin oppilaan oppimisen kannalta tarpeelliseksi työskennellä eri menetelmin eri tilanteissa.

6 POHDINTA

Koreografiset menetelmät olisivat mahdollisesti voineet vaikuttaa negatiivisesti oppilaan oppimiseen, mikäli en olisi ottanut huomioon oppilaiden tarpeita projektin aikana. Jos olisin esimerkiksi päättänyt projektin alussa valita prosesseista vain yhden menetelmän, millä toimin läpi projektin, en olisi kyennyt ottamaan oppilaiden tarpeita huomioon yhtä hyvin. Nyt menetelmäni valikoitui ja mukautui pitkälti tilanteen ja tarpeiden mukaan, enkä näe, että se olisi huono asia. Vaikka ihanteellinen tilanne olisikin sellainen, että opettajalla olisi mahdollisimman vuorovaikutteinen ja osallistava työskentelytapa, voi eri työskentelytapojen vuorottelu olla joskus välttämätöntä. Varsinkin tilanteissa, joissa on otettava huomioon kokonaisuudelle asetetut raamit, kuten esimerkiksi aikaraja, päämäärä ja tavoitteet. Tällaisissa tilanteissa näen tarpeelliseksi kysyä, mikä on näissä tilanteissa ratkaisu oppilaan parhaaksi.

On hyvä muistaa, että oppimiseen vaikuttaa moni muukin asia kuin ainoastaan opettajan valitsemat menetelmät työskennellä. Oppimiseen voivat vaikuttaa esimerkiksi oppilaan taustat, päivän tapahtumat, energiataso ja motivaatio. Tällainen lista eri oppimiseen vaikuttavista tekijöistä olisi varmasti loputon. Voikin olla vaikea määrittää, mikä painoarvo eri oppimiseen vaikuttavista tekijöistä on juuri koreografisilla menetelmillä. On myös miltei mahdotonta tietää, mikä eri oppimiseen vaikuttavista tekijöistä vaikuttaa milloinkin ja minkä verran.

Ajattelen, että opettaja ei voi oppia oppilaan puolesta. Opettaja voi kuitenkin tarjota mahdollisuuksia oppimiselle ja edistää omalta osaltaan oppimista. Oppimista voi edistää esimerkiksi tulemalla tietoiseksi omista työskentelytavoistaan ja niiden merkityksistä oppimiseen eri tilanteissa. Koreografisten menetelmien merkitys oppilaan oppimisprosessiin onkin tällaisen ajattelun perusteella merkittävä. Ehkä uusi ihannekuva olisikin oppilaiden tarpeet huomioon ottava ja omalta osaltaan ideaalin olosuhteen oppimiselle mahdollistava työskentelytapa. Tällainen koreografi tai opettaja kykenisi tarpeen mukaan mukautumaan, vaikka koko Butterworthin prosessien skaalan läpi. Tämän ajattelisin voida olevan myös tarpeellinen lisäys Butterworthin prosesseille. Työskentelytapaa voisi kuvata prosessina 6, koreografi mahdollistajana.

Tutkimukseni osoittaa, että on hyvä tulla tietoiseksi omista työskentelytavoistaan oppilaan oppimisen kannalta, jotta voisi mahdollistaa oppilaalle ideaalin alustan oppimisen toteutumiseksi. Lisäksi ajattelen työskentelytavoistaan tietoiseksi tulemisen olevan hyödyllistä myös, jotta voisi tarkastella

ovatko ne opettajan valitsemien arvojen mukaisia. Työskentelytapoihin voi myös todennäköisemmin vaikuttaa, kun niistä on tietoinen.

Taiteellisen projektin aikana koin tarpeelliseksi ajoittain hyödyntää työskentelytapana perinteistä mallioppimista. Tämän projektin kohdalla oppilaiden lähtökohdat huomioon ottaen ratkaisu oli mielestäni hyvä. Havaitsin sen tuovan heille turvaa opetustilanteeseen, kun moni muu asia projektissa oli heille uutta. En tiedä, olisivatko oppilaat jaksaneet yhtä motivoituneesti läpi projektin, mikäli olisin ainoastaan työskennellyt tavalla, mikä olisi heille vieras.

Tutkimukseni voisi antaa suuntaa opetussuunnitelman rakentamiselle näkökulmasta, jossa opettajan työskentelytavoilla on iso merkitys siihen, miten oppiminen mahdollistetaan. Tällaisen ajattelun perusteella opettajalla on mahdollisuus vaikuttaa oppimisen todennäköisyyteen, jonka vuoksi hänen tulisi tiedostaa omat työskentelytavat.

Työni herätti itseni uudelleen pohtimaan, mitä on nykytanssi lapsille. Millainen on lapsen näkökulmasta nykytanssiteos, jossa liike ja ajatus lähtisi lapsen maailmasta ja lapsen sisäisistä motiiveista? Kehitysideana työstäni lähtisin tutkimaan tätä ajatusta enemmän ja kohdistaisin jatkotutkimukseni vielä nuoremmille oppilaille kuin mitä tämän opinnäytetyön taiteelliseen projektiin osallistuneet oppilaat olivat. Tavoitteena voisi olla esimerkiksi nykytanssiteos, joka syntyisi ainoastaan lapsen sisäisistä dialogeista tietyn aihepiirin ympärillä. Teos kuvaisi lapsen maailmaa lasten tavalla.

LÄHTEET

Erkkilä, M. 2015. Nykytanssin pyörteissä. Turun ammattikorkeakoulu. Tanssin suuntautumisvaihtoehto. Opinnäytetyö. Viitattu 11.1.2020, <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/96474/Opinnaytetyo%20Meri%20Erkkila.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Kauppinen, P. 2020. Lehtori. Oulun ammattikorkoakoulu. Luento, 22.11.2019.

Keski-Pohjanmaan Konservatorio 2020. Tanssiopinnot. Viitattu 11.1.2020, <https://www.kpkonsa.fi/tanssiharrastus/yleista-opinnoista>.

Kuukkanen, L. 2020. Nykytanssi. Viitattu 27.3.2020, <https://www.nytke.com/artikkeleita>.

Opetushallitus 2017. Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 2017. Määräykset ja ohjeet 2017:12a. Viitattu 25.2.2020, https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/186920_taitteen_perusopetuksen_laajan_oppimaa_ran_opetussuunnitelman_perusteet_2017-1_0.pdf.

Pruuki, L. 2008. Ilo opettaa. Helsinki: Edita.

Rouhiainen, L. 2014. Fenomenologinen tanssintutkimus: tanssin harjoittajan näkökulman luotaamista. Teoksessa Tanssiva tutkimus: tanssintutkimuksen menetelmiä ja lähestymistapoja. Helsinki: Nivel.

Törmi, K. 2016. Koreografinen prosessi vuorovaikutuksena. Väitöstutkimus. Taideyliopiston Teatterikorkeakoulun esittävien taiteiden tutkimuskeskus. Helsinki: Acta Scenica 46. Viitattu 25.2.2020, https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/161453/Acta_Scenica_46.pdf?sequence=1.

Zodiak 2020. Lyhyt opas nykytanssin katsomiseen. Helsinki. Viitattu 27.3.2020, <https://www.zodiak.fi/yleisotyo/lyhyt-opas-nykytanssin-katsomiseen>.

1. PROSESSI	2. PROSESSI	3. PROSESSI	4. PROSESSI	5. PROSESSI
Koreografin rooli				
koreografi asiantuntijana (expert)	koreografi tekijänä, luojana (author)	koreografi ohjaajana (pilot)	koreografi prosessin edistäjänä (facilitator)	koreografi työtoverina (collaborator)
Tanssijan rooli				
tanssija instrumenttina (instrument)	tanssija tulkitsejana (interpreter)	tanssija myötävaikuttajana (contributor)	tanssija kanssaluojana (creator)	tanssija yhteisöomistajana (co-owner)
Koreografin taidot				
Hallitsee konseptin, tyylin, sisällön, muodon ja tulkinnan. Tuottaa kaiken materiaalin.	Hallitsee ja vastaa konseptista, tyylistä, sisällöstä, muodosta ja tulkinnasta, mutta suhteessa tanssijoiden mahdollisuuksiin ja erityislaatuihin.	Laittaa alulle konseptin, asettaa ja kehittää tehtäviä improvisaation ja mielikuvien avulla, muotoilee tehtävistä nousutta materiaalia.	On vastuussa johtamisesta, neuvottelee prosessista, tarkoituksesta, konseptista. Tarjoaa metodeja ja ehdotuksia sisällön kehittämiseksi.	Jakaa ja neuvottelee toisten kanssa konseptista, tarkoituksesta ja tyylistä, kehittää / jakaa / soveltaa sisältöä ja rakennetta yhdessä muiden kanssa.
Tanssijan taidot				
Liikekielen toistaminen ja imitoiminen.	Liikekielen toistaminen ja imitoiminen sekä liikemateriaalin tulkinta.	Liikekielen toistaminen ja imitoiminen, tulkinta sekä sisällön tuottaminen ja luominen suhteessa annettuihin tehtäviin.	Tuottaa ja kehittää sisältöä suhteessa annettuihin tehtäviin.	Tuottaa ja kehittää sisältöä suhteessa annettuihin tehtäviin, kuin myös itsenäisesti, jaettu päätöksenteko.
Sosiaalinen kanssakäyminen				
Passiivinen, mutta vastaanottavainen, persoonaton.	Jaetut toimet, vastaanottavainen, persoonalliset laadut näkyvissä.	Aktiivinen osallistuminen, ihmissuhteet näkyvissä.	Yleisesti vuorovaikutteista.	Vuorovaikutteista koko ryhmän kesken.
Opetusmenetelmät				
Autoritääriäinen.	Ohjaajakeskeinen.	Opastava, johdettava.	Neuvonantaminen, tukeminen.	Jaettu tekijyys.
Oppimistavat				
Myötäilevä, vastaanottava, ohjeita noudattava.	Vastaanottava, ohjeita noudattava ja käyttää hyödyksi omaa kokemustaan esiintyjänä.	Tehtäviin vastaava, myötävaikuttava, toistaa löydettyä materiaalia.	Tehtäviin vastaava, ongelman ratkaisija, aktiivinen osallistuja.	Kokeellinen, konseptin, sisällön, muodon, tyylin kehittämiseen osallistuva.